

POŠTINA PLAČANA V GOTOVINI

NAS

1932

1931

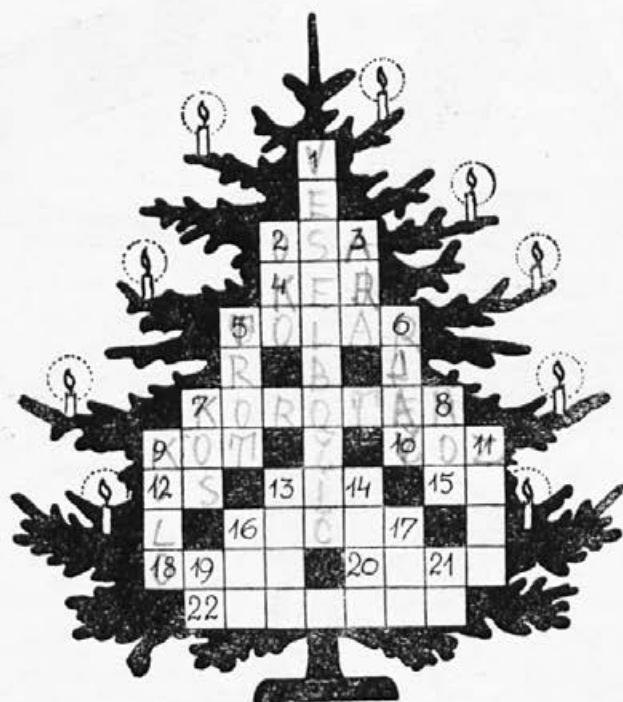
ROD

LETNIK ŠT. 3

KRIŽALJKA »BOŽIČNO DREVO«

Navpično: 1. Zelimo vsem mladim prijateljem »Našega roda«, 2. organ vida, 3. predplačilo, 5. čebela, ki ne dela, 6. pridevnik, ki nam pove barvo, 7. ptica, 8. del obraza, 9. del voza, 11. jutranja zarja, 13. naše zasušnjeno mesto ob Kvarneru, 14. meji države, 16. nasprotno od »nad«, 17. reka v Egiptu, 19. kazalni zaimsek, 21. mene.

Vodoravno: 2. Čebeli slična žuželka, 4. vzročni veznik, 5. srebrnik, 7. Koroška, 9. dolina v triglavskem pogorju, 10. priprava, v katero vprežemo konja, 12. del voza, 13. glavno mesto Italije, 15. 3. oseba množine glagola »biti«, 16. nasprotno od »nepečen«, 18. kos suhe zemlje v morju, 20. njima, 22. otok v Dunavu pri Železnih vratih.

REŠITVE UGANK V 2. ŠTEV. »NAŠEGA RODA«:

Rešitev Križaljke: Niš, Sliva, Ribičič, kriza, din.

Okvir: Gospa, komar, opeka, mačka.

Zlogovnica: Napoved, avto, ščetar — »Naš rod«.

Imena rešilcev se niso mogla objaviti zaradi pomanjkanja prostora.

»Naš rod« izhaja osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« Din 22-50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2-50.

List izdaja »Jugoslov. učiteljsko združenje« — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik.

Glavni in odgovorni urednik: Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj)

VENCESLAV WINKLER - Gruntarjeva knjižnica v Ljubljani

PESEM IZ PREDMESTJA

Nocoj je pa lep, lep večer,
zvezde cveto in žare nad gorami,
mi smo pa žalostni in tako sami
kot niso otroci nikjer.

Pri vas je na štiri strani
zemlja odprta, da lahko hitite
kot ptice čez trate, s svetlobo oblite,
in z vami se veter lovi.

Mi smo pa sklenili roké
in med zidovje se revni tiščimo,
z nerazumljivim trepetom strmimo,
kdaj luči na cesto vzplamte.

Potem tiho pojdemo spat,
sanjali bomo o hišici beli,
verno minute in čas bomo šteli,
ko pridemo k vam se igrat.

† SREČKO KOSOVEL:

SVETI PETER

V vas je prišel sveti Peter,	Šel potem je k prvi maši
že pred jutrom, že ob zori	in ustavil se pod leco,
so po vasi zableščali	in ko maša je končala,
beli, pisani šotori.	šel, da obdaruje deco.

Ko večer na polja leže,
orglice se že glasijo.
Sveti Peter, si pozabil
nanje, ki grenkó molčijo?

U. Ribičič

Zabec.

Musfrida • E. 7V/TIN

3.

V deželo je priromal maj!

Zazelenel je gozd, vzcvetelo sadno drevje, zadišali so travniki in jarica je že pognala na poljih.

Iz jajčastih kep žab rjavk so že izlezli paglavci. Veselo plavajo po lužnicah in že kažejo prve nožice. Zelene materežabe so v polnem delu: druga za drugo odlagajo v vodo sluzaste žabnike; hrastačini motvozi se tudi že opletajo okoli vodnih rastlin.

Vse življenje v naravi se prenavlja, pomlajuje in urejuje. Le med žabami se še ni uredilo. Vsak nov večer — nov prepir; vsaka nova zarja — nov pretep.

»Tako ne gre!« je zaregnil nekdo izmed starejših žabcev in stopil neke jasne noči pred žabce in žabe.

»Tako pravim, bratje in sestre,« je odgovoril. »Iz noči v noč se prepiramo, bijemo drug drugega, uničujemo lastni rod in rušimo lastni dom! Trma in pohlep sta nam zameglila pamet, da ne vidimo, kaj se okrog nas godi. Kače in kačoni, lisice in lisjaki, sove in soviri, ježinje in ježi — vsi žaboderi imajo lahek posel z nami. Tako je, kakor vam sedaj le povem: vedno manj nas je! Še malo pa nas nič več ne bo! Pa zakaj? Vprašam vas, dedce stare in mlade, babure in dekleta — vprašam vas: zakaj? — Zato, ker hoče vsak, da bi le njegova obveljala! Ne moremo se zediniti in se nikoli ne bomo!«

»Kaj naj tedaj storimo?« so vprašali vsi, ki so ga poslušali.

In je stari žabec povedal:

»Pošljimo prošnjo do boga Jupitra. Prosimo ga, da se nas usmili in nam pošlje starešino.«

»Imenitno!« so zavpili vsi poslušalci in hitro tekli iskat svojce, da skupno počaste svojega boga.

Bog Jupiter je bival v luni. Dremal je na svojem prestolu in premišljeval, kako je lepo, če vlada okrog njega mir in tišina in ga nič ne moti.

Ali ga sredi premišljevanja vzbudi prečuden gost. Nekaj je bilo priplavalo do njegovih ušes, počilo in reklo:

»Usmili se nas, Jupiter!«

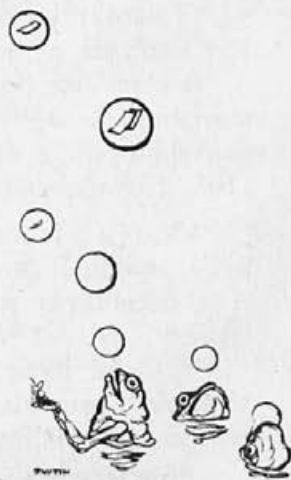
Jupiter je dvignil težke veke in vprašal:

»Kdo je?«

Pa ker ni bilo odgovora, je zaprl oči in dremal dalje.

Ali je spet nekaj priplavalo in prosilo:

»Daj nam starešino!«

Jupiter je pogledal predse, v desno in levo, še mogočno glavo je okrenil, da bi iztaknil prosilca. Pa ni bilo ničesar.

»Sanja se mi!« je pomislil in sklonil glavo. In je v tretje priplaval in počilo in prosilo:

»Reši nas, mogočni Jupiter!«

Sedaj je Jupiter pogledal navzdol proti zemlji in takoj spoznal, kaj se godi:

Po zraku proti luni so plavali mehurčki. V vsakem mehurčku je bila prošnja. Ko so priplavali mehurčki do Jupitra, so se razpočili in prošnja je povedala, kaj bi rada.

Mehurčke pa so spuščale žabe in žabci na močvari. Vsi so imeli gobčke obrnjene proti nebu in sprednje noge dvignjene navzgor. In iz vsakega gobčka se je dvignil mehurček.

Ko je Jupiter to videl, si je zamašil z rokami ušesa in zavpil navzdol, da so ga slišali vsi mlakužarji:

»Nehajte, saj bom, saj bom!«

Ko so žabe in žabci nehali prositi, je Jupiter pokazal na star štor sredi močvare in velel:

» Ta naj vam bo starešina!«

Mlakužarji so pogledali in spoznali, da ima štor res glavi podoben vrh in nogam podobne veje.

Zadovoljni, da imajo starešino, so šli po svojih opravkih.

Tolstokraku ni bilo nič kaj všeč, da ni on, temveč da je stari štor postal žabji starešina. Še bolj pa ga je zaskrbelo, da si štor ne izbere drugega svetovalca.

»Kar k njemu grem in ga vprašam, kako in kaj!« se odloči in odskaklja proti štoru.

Nekoliko se prestraši štorove glave in naprej štrlečih rok. Ali se ojunaci in de:

»Pozdravljen žabji starešina. Jaz sem Tolstokrak, svetovalec Tolstokrak. Že dvema starešinama sem bil svetovalec, pa mislim, da me tudi ti ne zavržeš!«

Štor je strmeče gledal pred se in ni odgovoril. Še rok ni premaknil.

Tolstokrak se čudi in si misli: »Morda pa ne sliši dobro, star je že!«

Pa se požene, da skoči štoru na rame in mu pove na uho.

V tem hipu pa v štorovem vrhu zašumi, krikne in velika sova odleti v zrak.

Tolstokrak pade od strahu na tla in se zarije v blato.

Šele čez dobro uro si upa počasi na dan. Ko vidi, da ni nevarnosti, jo urnih krač pobriše na lovišča, da pove žabjemu rodu prečudno novico.

Kjerkoli je srečal skupino mlakužarjev, povsod je povedal:

»Žabe, žabci, to je strašno, to je grozno! Naš starešina se brati z žaboderi! Sove in kače in ježi in lisice hodijo k njemu v vas. Na svoje oči sem videl, kako se pri njem skrivajo.«

In je šla novica od ust do ust, da je bila kmalu vsemu žabjemu rodu znana.

Zaradi tega so se mlakužarji zbrali na drugem koncu močvare, da se posvetujejo, kaj naj store. Pa so se odločili, da gredo do štoru in ga vprašajo, če je res, kar pravi Tolstokrak.

Odšli so in kmalu je mrgolelo okoli štoru zelencev.

»Starešina, ali je res, da se bratiš z žaboderi?« so vprašali.

Štor je molčal.

»Gluh je!« so dejali žabci.

»Ali si gluh?« so vsi zavpili.

Štor je še vedno molčal.

»Potuhnil se je!« so menile žabe.

»Zakaj si se potuhnil?« so zavpili ostali.

Štor je stal in se ni ganil.

»Le čakaj!« se je oglasil mladič in zagnal kepo blata v štor. Kepa je priletela štoru v glavo in mu zamašila eno oko.

»Ne maramo takega starešino!« so sedaj zakričali mlakužarji in začeli obmetavati štor z blatom. Vedno več blatnih kep je letelo v štor. Kmalu ni bil podoben več štoru temveč velikanskemu kupu blata.

Ko so se mlakužarji upehali, so iztegnili roke proti luni in poslali nove mehurčke do Jupitra. Povedali so mu, da ne marajo takega starešino in ga prosili, da jim pošlje drugega.

Jupiter je bil hudo slabe volje, ko je to slišal.

»Sitne žabe ste! Še žabe ne!« je dejal. »Divjaki ste! V gozd pojdite med divjake, tam si sami poiščite starešino!« In se je skril z luno vred za oblak, da je imel mir pred žabjimi mehurčki.

Mlakužarji so se začudeno spogledali: »V gozd nas pošiljal!«

»V gozdu so naši sovražniki žaboderi!« je modroval eden.

»Lisica, ki nas pohrusta, če je lačna!« meni drugi.

»Jež, ki nas nabode na ježice!« pravi tretji.

»Kača, ki nas cele požre!« reče četrti.

»Kaj naj storimo?« so zatarnali vsi.

»Mir!« se tedaj oglasi stari žabec. »Tako vam pravim: Jupiter že ve, kako in kaj. On hoče, da si izberemo starešino med žaboderi. Zato hoče to, da si pridobimo mogočnega zaveznika. Če bo žaboder starešina, ne bo nas žrl, temveč nas bo ščitil in skrbel za nas.«

Rod mlakužarjev je spoznal, da govori žabec modro. Le koga naj pošljejo v deželo žaboderov med lisice in ježe in kače, kačone? Pa tudi se je vsak branil. Žabe so se izgovarjale na družino in otroke in domača opravila, žabci so kazali na svoje noge, češ da jih trga putika in revmatizem, le mladiči bi bili radi šli kar vsi. Ali kaj bi z mladino. Poženi in pomoži se v tujini in je nazaj sploh več ne bo! No, pa so se le zedinili. Trije naj gredo. Žabec, žaba in mladič. Pa drug na drugega naj pazijo, da se kdo ne izneveri.

In so izbrali tri odposlance, ki so, hočeš, nočeš, morali v deželo žaboderov, da poiščejo žabjemu rodu starešino.

DANILO GORINŠEK:

TRI ŽELJE

(Kavkaška pravljica.)

Bila je nekoč vdova, ki je slišala, da Bog izpolni na petnajsto noč postnega meseca vsakomur tri želje. Nestrpno je čakala posta. Končno je vendarle prišel in ž njim petnajsta noč. O polnoči je vdova zaželela prvič: »Bože, povečaj mi sinovo glavo!« Kot bi trenil, je bila sinova glava velika kot kotel. Vdova kar ni verjela očem, pa je bilo le res. Vsa prestrašena je zaželela drugič: »Bože, zmanjšaj njegovo glavo!« In glej, kotel se je manjšal čimdalje bolj in končno je bila sinova glava drobna kot črešnja. Uboga vdova ni mogla drugače, ko da je zažela v tretje in poslednje: »Dobri Bože, naj bo sinova glava, kot je bila poprej!

Tudi ta želja se ji je izpolnila.

JEZUS V CIRKUSU

(Ilustriral F. Pavlovec.)

Tam nad morjem na visokem Krasu se je ustavil pred božično nočjo cirkuški voz. Lepo zeleno je bil obarvan. Pripeljal ga je bel konjiček. Štirje igralci, stari oče Marjo, divni jahač na belcu, sinček Marijček, prelepa plesalka na vrvi, njegova sestra Berti in medved Samson so sedeli v vozu. Sklenili so, da ne bodo to noč nastopili nikjer; kako naj bi nastopili, ko se vendar na to noč vsepovsod godi nekaj velikega, ko se na ta svet, po katerem so križem kražem potovali, rodi sam nebeški Bog. Prihranili so deset lir in kupili za ves ta denar hlebec kruha, kilo sira, jaslice in svečo. Pol hlebca so dali medvedu Samsonu in četrt kile sira. (Medved Samson je bil velik požeruh.) Ostalo so si razdelili med seboj. Povečerjali so z velikim tekom vsi štirje. Nato je Marijček razgrnil jaslice v kotu, Berti je prižgala svečo. Potem so se pogovarjali vsi štirje.

Medved Samson je bil strašno neumen, kar se govorjenja tiče, a poslušal je zvesto, prikimal zdaj pa zdaj z glavo in od časa do časa kaj zamrmral.

Marijček: »Ljubi oče, ali pride Jezus nocoj tudi k nam?«

Oče: »On pride med vse ljudi in živali, med vsa živa bitja pride.«

Medved Samson: »Hm!«

Berti: »K nam pa le ne bo prišel.«

Oče: »Zakaj?«

Berti: »Mi smo revni. Mi bi mu ne mogli ponuditi ničesar. Bogati bi mu postregli s pofico, tortami in z dragocenimi darili. Ali naj mu damo mi medveda?«

Medved Samson: »Hm!«

Marijček: »Tolika burja tuli zunaj, da smo še mi komaj pripeljali voz v zavetje za to sivo zidovje. Kaj naj bi delal Bog med nami, kako naj bi prišel med nas?«

Berti: »Oče, ali je Jezus lep?«

Oče: »Silno lep, otrok. Ako bi on igral med nami, bi imeli vsak večer tisoč gledalcev. Oblečen je v samo težko, pravo svilo. Nikdar več bi ne gladovali. Tudi če bi ne prišli gledalci, bi on lahko naredil iz enega hlebca sto hlebcev.«

Medved Samson: »Hm!«

In so se pogovarjali tako vsi štirje dolgo v noč. Potem so zapeli pesem polno koprnenja o svetem otroku in je prišla že skoraj polnoč. Zunaj je tulila burja. Belca pred vozom je zeblo in je od časa do časa zarezgetal. Svečka pred jaslicami je dogorevala. Medved Samson je postajal zaspan. Zdaj pa zdaj je klecnil z glavo in zaprl eno ali drugo oko. Opolnoči pa je ugasnila svečka in so skoraj spali že vsi štirje. Tedaj pa je belec silno zarezgetal — nekdo je potrkal na vrata — medved Samson je zabrundal — ostali trije so zaklicali: »Naprejl!«

In je stopil v voz sam nebeški Jezus. Bil je kaj revno napravljen le v grobo platno, ubožec, ko je vendar zunaj bril mraz čez hribe in doline, da se mu je poznalo na ustnicah, ki so se mu fresle, in je bilo slišati zobe, ki so šklepetali.

»Prosim vas, mraz je, ne vrzite me ven!«

Vsi so se silno vzradovali. Medved Samson se je priplazil k Jezusu in mu lizal premrle roke in že skoraj trda ličeca.

»Imate kaj jesti? — Lačen sem.«

Spogledali so se med seboj. Medvedu Samsonu je bilo bridko, da je prej toliko pojedel.

Oče Marij: »Nimamo nič. Jaz sem mislil, da si ti ves drugačen, da si velik, lep in bogat.«

Berti: »Joj, saj je lep, tako lep kakor angel.«

Jezus: »Bil sem v Trstu. Hodil sem po glegališčih, zabaviščih, po gostilnah, trgovinah in kavarnah. Povsod so me vrgli na cesto. In še skoraj zaprli bi me, čeprav sem komaj otrok.«

Marijček: »Ne jokaj, Jezus! Jutri priredimo predstavo. Potrpi! Jutri se boš lahko najedel.«

Jezus: »Predstavo! Joj, kako bi jo videl rad! Še nikdar nisem bil v cirkusu.« In naenkrat so mu šla usta v nasmeh. In vzradovali so se vsi.

»Mislili smo, da ne smemo igrati nocoj. A ti si vendar Bog in ti to sam želiš. Samo prostora je malo v tem vozu. Zunaj je burja, nismo razvili šotora.«

In ena dve tri: Jezus je razširil roke in naenkrat se je razmaknil voz do neskončnosti. Bila je sončna zlata pokrajina, bili so srebrni bregovi in ob bregovih modra morja in sinja jezera. In bilo je naenkrat sto in sto tisoč igralcev. Preko vse pokrajine pa se je širil napis:

C I R K U S

Prost v hod vsem razen brezsrčnežem, bogatinom
in zatiralcem.

Od ene doline do druge je Jezus potegnil svileni vrv. Marij — stari oče je pripeljal medveda Samsona in zavriskalo je stotisoč ljudi — Samson — koliko vseh teh božjih umetnosti je znal. Marijček je drvel na konju belcu stoje po bregovih — Berti je zaplesala po svileni vrvi — prekrasna deklica v svilenem krilcu — goli roki — dva bela galeba sta ji krožila po zraku — pasti pa ni mogla — saj so ji z ram pognala zlata krila. Nad modrim morjem in sinjimi jezери so igrali, prepevali in zvonili na zvonove božični angeli.

In stari Marjo je bil vesel in je vriskal, in vriskal je Marijček in pela je Berti in vriskalo in pelo je sto tisoč in sto tisoč ljudi, še medved Samson je zakrilil s šapami in hotel peti.

»Pa sem mislil, da si reven,« je rekel stari Marjo Jezusu.

»Nisem več reven: obogatili ste me s svojimi svetimi dušami.«

•

Drugo jutro pa so pisali časopisi.

— Žaloigra za Nabrežino:

Gori za vasjo pri kamnolomih za sivimi skalami so to jutro našli cirkuški voz. Strašni mraz, ki je vladal to noč, je zahteval smrt treh ljudi. V vozu so našli starega moža in dva mala otroka, brata in sestrico. Vsi trije so se tiščali v kotu in ni jih bilo mogoče prikljucati v življenje. Konja niso mogli najti. Najbrž se je v mrazu odtrgal in zbežal nekam čez doline. Medved pa je ležal zleknjen čes vsa tri trupla in je strašno renčal, ko so ga hoteli spraviti od teh treh nesrečnih ljudi. —

„SOLDATEK“

Zmeraj sem se tiščala tete. Kamorkoli je šla, bodisi po opravkih, bodisi v cerkev ali na kako romarsko pot, zmeraj sem šla z njo. Nekoč pa je naneslo, da je morala v mesto in mene ni mogla vzeti s seboj. Joj, kako mi je bilo tedaj hudo! A je bil svetel dan, sonca in luči poln, pa sem se potolažila.

»Zvečer bo teta že prišla«, mi je dejal še stric in tako so se mi misli brž razpršile in sem tekala krog hiše, gledala ledene sveče, ki je zvonkljalo od njih in so kapljice vrtale luknjice v mlakužico pod kapom in še opazovala temne lise na travniku, koder je že skopnel sneg. Še ni bil popoln mrak, ko sem že stala na pragu.

»V hišo pojdi,« mi je rekel stric, »hladno je, prehladila se boš!«

»O ne; počakam, da pride teta.«

»Ali to bo šele čez tri ure!«

»Nič ne de, počakam na pragu.«

Stric me ni mogel pregovoriti, stala sem na pragu in čakala. Iznenada je završalo v gozdiču pred hišo; mlačen veter je nagnil golo vejevje, puhnil mi v obraz ko soparica. Spet je prišel stric:

»Pomlad že diha,« je rekel. »A pojdi noter, vso noč vendar ne boš stala na pragu!«

»Vso noč?« sem se silno prestrašila.

»No, da — saj pride teta nemara šele jutri zjutraj.«

»Oh!« sem zaječala in se stresla, »saj to ni mogoče!«

»Mogoče res,« je dejal stric, »zato pa kar v hišo stopi in bova šla spat.«

Da bi šla spat, brez tete, nikoli! Vse se je uprlo v meni, obstala sem še na pragu in silna bolečina mi je stisnila srce. In sem čakala, čakala, gledala črne oblake in luno, ki se je motovnila med njimi. A od juga se je venomer zaganjal veter, snežene plasti so drčale s strehe, ledene sveče so padale ko steklo na kamenčke in vsepovsod so žuborele vode, velike in majhne vode in se pogovarjale z žvižgom vetra in žvižgom pozibavajočih se golih vej. Vsega tega me je bilo groza. Bilo mi je, ko da je nekje za hribom čudovit velikan, ki hlasta z ogromnimi rokami po ozračju in na vso moč sope in sopiha in se zaganja in bo zdaj zdaj treščil ko pečina na našo hišo in jo pomen-dral ko lupinico lešnika. Za hip sem zbežala v hišo, sedla na zapeček in v strahu drgetala. Stric je bil zadremal na drugem zapečku, v petrolejki je čudno cvililo in ječalo, vrata so se stresala, v dimniku je tulilo. Zamizžala sem, pritisnila dlani na ušesa. »Kje je teta, kje je teta,« mi je šlo venomer po mislih in že sem jo videla, kako jo povozi vlak, kako zabrede v vodo, kako jo mrtvo prineso domov.

»Oh, stric!« sem slednjič zajokala in stric me je tolažil, dasi je bil hud name. Tete ni in ni bilo. Še sem hodila na hišni prag, se ozirala po cesti navzdol, se plašila zavijanja juga in begajoče lune med oblaki. Tete ni bilo. Silno je bilo to čakanje, prvo čakanje v mojem življenju, in čakanje je zmeraj ko bolezen, ko da te morijo neznanske bolečine v zobu. Slednjič sem omagala na zapečku in zaspala.

»Poglej, kaj sem ti prinesla!« je bilo prvo kar sem zaslišala zjutraj in teta mi je dala zavojček na posteljo.

»Oh, teta!« sem vzkliknila, pozabila včerajšnje čakanje in naglo odvijala papir. Nič nisem videla nogavic in lepega predpasnika, nič mi ni bilo mar žemljic in štručice, naglo sem se zazrla v nekaj, kar je bilo vse lepše; v majhnega, mičnega soldatka iz cukra. Kar iz navadnega cukra je bil. Obleka mu je bila modro pobarvana, ličeca rdeče, črne brčice so se kar tako blestele in puška na rami in sablja ob nogah, vse tako majhno in drobceno. Gledala sem ga in gledala, nalahno otipavala, prijela v roke.

»Joj, soldatek!« sem vzkliknila in ga pritisnila k sebi, varno pritisnila, da se mi ne bi zdrobil. Zdelo se mi je, da mi je ta soldatek obilno poplačal vse tisto moje čakanje, ves strah, vso grozo, vse razočaranje, ker tete ni bilo tako dolgo nazaj. In ta soldatek je bil odslej moja sreča, moje veselje, moje sonce in vse. Postiljala sem mu v škatlici, izbirala zanj najlepše cunjice, ga odevala z najtanjšimi krpicami, ga prenašala po ves dan okrog, ga pokazala kravi sivki v hlevu, mladim pujskom v svinjaku, kokošim na dvorišču. Polagala sem ga poleg sebe pri mizi, ga nosila zvečer v posteljo in čudno, ni se mi zdrobil, bil je ko živ, zmeraj živ zraven mene in kakor bi me poslušal, ko sem se pogovarjala z njim in mu šepetala v mraku. Več dni, več tednov je bilo tako — moj soldatek in jaz —, kar ničesar drugega me ni več zanimalo na svetu.

A nekoč...

Nekoč ga ni bilo več. Izginil je. Odšel. Se izgubil. Splahnel. Ni ga bilo.

Preiskala sem vse kote, vse predale, vse omare — soldatka nikjer. Šla na podstrešje, pregledala stare zaboje, premetavala cunje, ropotijo — soldatka nikjer. Preteknila sem hlev, brskala po stelji, odriivala kamenčke po dvorišču — soldatka nikjer. Jokala sem se, ko da bi mi kdo umrl, stokala po hiši, krog hiše — soldatka nikjer. Šla sem v klet, iskala za sodi, za kadmi, ječala, ihtela — soldatka nikjer.

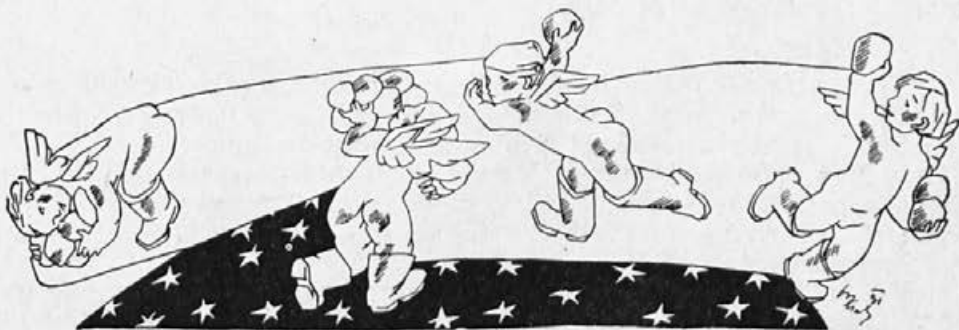
»Saj dobiš drugega,« me je tolažila teta. Nič ni zaleгло.

»Takega ne bo nikoli več!« sem zastokala in se jokala še v noč. Še se vidim, kako slonim po vsem tem iskanju na stopnicah za v klet in nenadoma doženem:

»Saj se ni izgubil, od mene je šel proč, morda se še vrne!«

In sem ga čakala dneve in dneve in mislila, kje da ga zagledam.

Pa ga ni bilo nikoli več.

Francè Kralj: Kepanje

BOŽIČNA NOČ V JEČI

»Aretirali so ga, naložili so mu težke okove, priklenili ga na mrzlo verigo, ki se ga je ovila kakor kača, in ga odpeljali. Vozili so ga dolgo, dolgo; dve noči in en dan. Ko se je vlak ustavil, je slišal glas: Rim. — Potem ukaz: Posebno sodišče. — Regina coeli.

*

Težka vrata so se odprla pred njim. Vlekli so ga po dolgih mračnih hodnikih in ga suvali, da se mu je kri cedila iz oguljenih zapestij in kapala na sivi tlak. Iz polmraka so odprli vrata v polmrak. Pahnili so ga v celico, v temo. Stražnik je še enkrat zavpil nad njim:

— Mir. Suženj! —

Potem je zapahnil vrata, da so zaškripala in njegovi koraki so odhreščali po hodniku.

Jetnik je ostal sam. Ostrmel je. Štiri sive stene pa so se mu zarežale v obraz. Zapele so mu s kruto sivino, vlago in polmrakom obsodbo: — Sedaj si sam, sam, sam. —

*

Ozka je celica, siva in mračna. Jetnik leži na trdem ležišču. Njegov obraz je blede, koščen. Oči so motne. Lica udrtá. Čelo razorano. Otrple roke ima sklenjene pod glavo.

Tako leži jetnik. Izpod čela, na katerem leže dolgi, razkuštrani kosanjevi lasje, gleda na sive stene, po katerih curlja voda.

Tako mu minevajo dnevi: dan, noč, zora, mrak...

Pa saj tam, v ječi, v celici, je zmeraj samo polmrak; ne noči, ne dneva ni!

*

Ves dan hodi jetnik po celici. Mraz je. Saj je že zima. Skozi lino gleda. Samo težko sivo nebo vidi, kakor da bi snežilo. Tako čudne občutke ima, kakor da se bliža praznik, velik praznik, velike skrivnosti:

Rojstvo deteta Jezuščka.

In jetnik misli. Vedno tesneje mu je pri srcu.

Zmračilo se je. Med temnimi stenami je zapel zvon, na vrata je udaril stražnik: — V posteljo! —

*

Noč je. Jetnik leži v postelji. Zunaj so se v mraku oglasili zvonovi in zdaj pojo, pojo. Kako lepo potrkavajo. Ves večer brni bron.

Jetnik se zamakne skozi lino v sivo nebo in govori:

— Sivo nebo je, kakor da bi snežilo. Morda pa ves sneži? Ne, v Rimu ne sneži! Sneži daleč, daleč od mene. Sneži tam, pri nas, doma... Sneži, da je Krn že zdavnaj bel, sneži, da je Soča vsa gostal! —

Zvoni, zvoni.

Kaj pa je nocoj? Božič, sveti večer je nocoj, Božič, sveta noč je nocoj. Jaz pa sem sam, tako strašno sam v celici. Kako rad bi se nocoj, samo nocoj, s kom kaj pogovoril. S stražnikom? Ne! Naš stražnik je hud! — Jetnik misli:

— Vsi smo doma za pečjo. Zunaj naletava sneg. V debelih kosmi-
čih pada na zmrzlo zemljo. Mi pa smo doma, v sobi, na gorkem. V
kotu je božično drevesce. Z vsem dobrim je obloženo. Svečke in umet-
ni ognji gore na njem. Pod drevescem so jaslice. Mala sestra kleči
pred njimi. Roke ima sklenjene in poje, poje tako lepo:

— Kaj se vam zdi, pastirčki vi, al' ste kaj slišali? —

K polnočnici gremo potem. Vsi smo zaviti v gorke kožuhe. Kako
lepo nam škriplje sneg pod nogami. Po tej, po oni stezi, od vse-
povsod se luči bližajo griču in cerkvi. Hodimo, vedno više, vedno
više. Sedaj smo na vrhu, pri cerkvi. Vse polno ljudi je. Vse vprek se
pogovarjajo. Sami veseli obrazi so. Zdaj zdaj pa zapoje veliki zvon.
Vstopimo v cerkev. Orgle zadone. Iz vseh grl se razliva pesem, plove
med svečami in nad bleščečimi lestenci: — Sveta noč, blažena noč ...

Jetnik je mislil. Zapel je pesem božično. Tedaj pa so zaškripala
vrata. Stražnik je zavpil:

— Mir! Suženj! Niti nocoj, ko je sveta noč, mi ne daš miru, bar-
bar slovanski. —

Niti sanjati ne pustijo jetniku, sanjati na sveti večer o svojem
domu, katerega ima tako rad in radi katerega trpi.

Kako rad bi pel jetnik, ko je bil tako sam, sam v molku in v
temi, ko so se zunaj blestele luči, ko so prepevale orgle in doneli
zvonovi.

Tam zunaj potrkavajo, pojo zvonovi, vse je svetlo.

Njemu pa se sive stene reže: Dom, dom! ...

Po hodniku odmevajo stražnikovi koraki.

Francè Kralj: Božično drevesce

RIHARD JAKOPIČ:

FRANCE GORŠE

Nova zvezda na umetnostnem nebu, sicer ne od danes, saj Gorše ni več tako mlad. Poznamo ga nekateri že več let, tudi oženjen je že, kar se poštenemu slovenskemu umetniku vsekakor posebno spodobi.

France Gorše:
Opica (les)

Toda slovenska javnost je do zdaj le malo o njem zvedela, kajti Gorše se je takoj po končanih študijah naselil v krajih, ki nam jih je izvila zanikrnost človeške družbe.

Pa začnimo od početka, tako lepo po vrsti: Gorše se je rodil l. 1897. v Zamostecu na Dolenjskem. V svojih deških letih je bil knjiž

govez. Pa hrepenenje po umetniškem udejstvomvanju ga je prignalo v Ljubljano. Vstopil je v obrtno šolo, kjer mu je dal prvi pouk o kiparstvu prof. A. Repič. Pravo, temeljito podlago za svoje kasnejše samostojno ustvarjanje pa je dobil na zagrebški akademiji pri Iv. Meštroviću. Po končanem akademskem studiju se je naselil v Trstu, kjer je preživel v dobrem in slabem dve leti. Tam si je izbral svojo družico. Tam se začne njegovo samostojno umetniško udejstvomvanje, ki pa je še precej vplivano od Meštrovića. Pa že kmalu se začno kazati v njegovih delih znaki povsem drugačnega stremjenja in duha.

V Trstu je Gorše razstavil šestkrat in vsakokrat žel obilo zaslužene hvale. Pa okoliščine, morda

France Gorše: Pastir (les)

France Gorše: Deček z gosjo (mavec)

tudi hrepenenje in upanje so ga prignali v središče slovenske kulture.

Že na sejmski razstavi smo videli nekaj njegovih del, ki kažejo odločen in izviren talent. Šele z razstavo v umetn. paviljonu pa se je predstavil slovenski javnosti kot temeljit, samobiten in originalen umetnik. Le malo starejših del je v razstavi, na katerih je vidna še Meštrovićeva šola, poleg nekaterih

France Gorše: Otroška igra

umetniško manj pomembnih, razumskih in dekorativnih stvari, vse drugo je preživljeno, prečuteno in preprosto izraženo.

Omenjam posebej Pridigarja, Materinstvo, Portret njegove žene, portret mladega muzika in majhne lesene reliefe, predstavljajoče prizore iz otroškega življenja. Tudi njegove risbe, ilustracije in karikature so pristen izraz resno stremečega umetnika. S svojo razstavo se je Gorše postavil namah v vrsto najboljših slovenskih umetnikov.

ANTON DEBENAK:

NIKOLA TESLA

Navadno je tako pri nas, da ob obletnicah in spominih na velike može, ki so tuje narodnosti, polnimo razne liste in časopise s članki in slikami; ob obletnici kakega našega duševnega velikana pa se oddolžimo s skromno opazko. Je pač tako! Ali v tem tvojem listu, mladina, naj v prvi vrsti najdejo prostora skromne vrstice spominu tistih velikih mož, ki jim po žilah polje naša kri.

Eden teh mož je letos v počitnicah preživel 75 let, odkar je bil rojen v vasi Smiljanu pri Gospiću v Liki. Oče mu je bil po rodu Srb, katerega predniki so se naselili po žalostnem porazu na Kosovem v Liki kot Uskoki. Pribežali so tja zaradi turških nasilstev in grozot.

Mladi, bistroumni in nadarjeni Nikola je po končanem šolanju v Karlovcu, kjer je obiskoval gimnazijo, vstopil v Gradcu v Avstriji na vseučilišče in se izšolal za inženerja.

Že kot dijak je mnogo čital in se naučil raznih jezikov.

Kot inženjer je bil zaposlen v Parizu pri telegrafskem uradu. Tu se je seznanil z raznimi ameriškimi učenjaki in imenitniki, ki so spoznali njegovo nadarjenost in ga zvalili v Ameriko, kjer je postal pomočnik pri slavnem izumitelju Tomažu Alvi Edisonu, ki je pred kratkem v častitljivi starosti umrl. V Ameriki, ki mu je postala druga domovina, si je tudi zgradil velik laboratorij, v katerem neumorno dela razne poizkuse in seznanja svet z raznimi izumi, katerih že ima toliko, kot malokdo na vsem svetu in od katerih so najbolj znani »Teslovi toki«, ki imajo velikansko napetost. Navadna baterija žepne svetiljke, ki jo vsi poznate, ima napetost okoli 4 voltov, a »Teslovi toki« 100.000 krat večjo kot taka baterija. Te toke uporabljajo tudi za razsvetljavo kot »Teslovo luč« in v zadnjem času jako uspešno v zdravilstvu, ali kar je najvažnejše: ti toki so postali osnova za brezžično ali radio telefonijo, ki jo danes poznajo skoroda povsod.

Radio telefonija je Teslova zasluga, četudi jo kaj radi pripisujejo Italijanu Marconiju, ki je znal samo izrabiti razne izume drugih učenjakov. Medtem, ko je naš rojak v domovini malo znan, se o njem v Ameriki predava in izdajajo knjige. Bil je v tujini že ponovnokrat odlikovan in pred leti je bil dobil Nobelovo nagrado. Razen tega pa uživa ob strani Edisona ime in sloves največjega učenjaka in izumitelja.

Ali Tesle ni omamila tujina. Ni se prevzel in ni pozabil domovine. Ostal je vedno globoko zaveden Slovan. Njegovo življenje ne pozna pokoja. Še danes, ko so mu lasje že osiveli, dela od jutra do pozne noči. Neumorno dela in kot je sam napovedal, bo v bližnji bodočnosti iznenadil svet z novim velikim izumom.

VERA ALBRECHTOVA:

NAŠI PSIČKI V UKRAJINI

Troje jih je bilo: Pimpi, Mopsi in Kudla. Pimpi in Mopsi sta bila ljubljena gospodinja. Skoro ves dan sta polegala na njeni postelji, prav tesno skupaj, čeprav sta bila čisto različnega značaja. Pimpi je bil zelo plah psiček; če si ga hotel pobožati, je bliskoma zdirjal preko dvorišča. Vedno je kazal zobe, pa ne iz zlobe, imel je prekratek gobček, da bi jih zakril.

Mopsi je bil svetlorjav, živahen tovariš. Če si ga pogladil, se je takoj prevrnil na hrbet, molel vse štiri od sebe in od samega zadovoljstva cvilil. Preveč je bil priliznjen ta rjavček-hinavček.

Kudla pa je bil čuvaj. Dolgo, črno, kuštravo dlako je imel, ves zamazan je bil. Pa kako tudi ne, saj je bil do trde noči priklenjen v prahu pri hlevu. Vsak tujec se ga je bal in tudi jaz se mu spočetka nisem upala približati. Neusmiljeno je lajal.

A moja pot me je vodila dnevno mimo njega. Da bi se mu prikupila, sem zanj od kosila vedno skrivaj utaknila v svoj žep kos mesa. In tako sva kmalu postala velika prijateljca. — Najboljša v tej borni ukrajinski vasi. Vsako jutro me je čakal pri lesenih vratih ob vhodu dvorišča, da se vzbne name, pomaha s košatim repom in požre svoj delež od mojega zajtrka. In vsak večer, ko so tako mirno sijale zvezde nad Ukrajino in je Čeremoš ubiral svojo enakomerno pesem, preko drobnih kamenčkov in mimo mogočnih skal, je čakal spet pri zaprtih vratih, da začuje moj korak. Ko sem stopila v noč, je v temi zarožljala težka veriga, nekdo se mi je opletel okrog nog, bil je Kudla, ki me je zvesto spremil do vrtno ograje. Naprej ni mogel, ker je bila veriga prekratka, parkrat je žalostno zacvilil in strmел za mano v noč.

Star žid, Glazar po imenu, mi je prinašal vsako jutro v lončenem vrču mleko in ga postavljaj pred vrata moje sobe. Njegovi trdi koraki, ki so se opletali ob umazanem črnem kaftanu, so me prvi zbudili iz sna. Luk, luk, luk . . ., pije nekoč nekdo pred mojimi vrati. Malo posluhnem, pa se spomnim na Kudlo, ki so ga to jutro gotovo pozabili prikleniti. Prišel je k meni v vas in si mesto mene privoščil zajtrk.

Naj ti gre v slast, bedni Kudla! sem mu želela iz tople postelje in se tiho smejala, ko ni odnehal dokler ni izpraznil vrča do dna.

Malo osramočen me je zjutraj pozdravil spet na svojem mestu: na težki, kratki verigi, v prahu pred hlevom. Midva pa sva kljub temu ostala prijateljca.

Neko noč pa je Bog strašno kaznoval našo vas. Poslal je nad bedno ukrajinsko ljudstvo grozno povodenj, ki je v eni sami noči spremenila in opustošila vso pokrajino. Čeremoš je mahoma prestopil

bregove, podrl mostove, porušil lesene hate in lomil drevje, da je hreščalo kot na sodni dan. Voda je bobnela, bila je silnejša od krika prestrašenega ljudstva in zbegane živine.

V temi smo stali, ob strašnem nalivu, ljudstvo pa je begalo s prižganimi bakljami, se klicalo in vpilo, molilo in klelo. A ko se je v noči zabliskalo, se je za trenutek pojavilo pred nami široko nepregledno morje, iz katerega je štrlel le še kak vrh drevesa; nanj se je v poslednji grozi oprijemalo potaplajoče se ljudstvo. Ženske ob bregu so klečale, se dotikale s čelom zemlje in klicale glasno Boga. Moški so spuščali vrvi, droge, deske, da bi v temni noči rešili, kar se je pač rešiti dalo. Začula sem med jokom, krikom in oglušujočim bobnenjem vode glas od groze preplašenega Kudle. Tekla sem k njemu in mu odpela verigo...

Zarana, ko se je zdanilo, je bila vsa rodovitna pokrajina eno samo morje vode in kamenja. Izginile so lesene hate, prestavljeni so bili mejniki, porušeni mostovi, visoke broške sena je odplavila voda. V obupu je ljudstvo zvijalo roke in zaman iskalo doma in svojce. Močan vzduh po razriti zemlji je udarjal iz kalne vode, ki je v svojih vrtincih in penečih se valovih preplavljala cele kupe sena, lesa, vmes trupla ponesrečencev, zdaj mrtvo žival, izruvano drevo, — vsevprek.

Na neke veje, ki so se zataknille ob breg, pa je s svojo zadnjo močjo in strašnim naporom skušal rešiti svoje življenje mlad psiček. Nihče se ni zmenil zanj, poskusila sem sama, da ga rešim. Spustila sem se do njega in ga končno privlekla na breg. Ves onemogel je bil in vendar se je opomogel. Kako hvaležno je zrl vame, ko sem ga zavila v tople krpe in ga napojila z mlekom. Ostal je pri meni, a morala sem se ločiti tudi od njega, ko sem jemala slovo od te čudovite pokrajine. Nihče ni maral malega najdenčka. Kaj naj bi ž njim? In spomnila sem se samskega, debelušastega dobrega vaškega notarja in mu ponudila psička. Usmilil se ga je in ga vzela. Vem, da mu je dobro pri njem.

ALBERT SIRK:

V MACEDONIJI.

Kačanik ni velik, a poleti je izredno živahen. Ko se v pasjih dneh v Skoplju zaradi vročine ne da dihati, se odpravijo premožnejše družine v Kačanik na letovišče. Tu je že čisto gorski zrak. Popoldne sicer tudi tu ne vzdržiš dolgo na soncu, a večeri so hladni. Ponoči se moraš pa prav dobro odeti, da te ne zebe.

Pokrajina spominja nekoliko na naše kraje in če bi se ne dvigale iznad hiš tu in tam džamije s svojimi visokimi minareti, bi mislil, da si doma.

Čez dan so ulice prazne. Letoviščarji so pri reki ali pa v okolici na izletih. Šele proti večeru ulice ožive. Gostilne in kavarne zabliščijo v lučih. Cigani zasvirajo. Pesem je vedno bolj strastna, vedno bolj divja. Nekdo se odtrže od mize in zapeše. Brž vstane drugi in tretji. Pridružijo se jim še ostali in kmalu plešejo kolo vsi. Ples nima konca. Vedno hitreje, vedno strastneje raja dolga vrsta plesalcev, dokler ne opešajo noge in jim ne zastane sapa. Tedaj se posedejo. Tišina. Nastopi pjevačica, ki poje žalostno pesem o Kosovu.

Pesem sega v srca vsem, zakaj Kosovo je blizu. Dve postaji, tri, proti severu in soteska se razširi v Kosovo polje. Vsak dan romajo družbe izletnikov tja. Romajo kot na božjo pot. Vsak Srb ve, kaj je Kosovo, pa naj bo starec ali otrok, naj bo pismen ali ne.

Kosovo!

Preko 20 km široko in 60 km dolgo ravnino oklepa veriga gorâ, med katerimi kraljuje Šarplanina. Tu na tej ravnini se je bila l. 1389. ona slavna bitka med Turki in Srbi, o kateri piše zgodovina, o kateri govore neštete pesmi. Kosovo pomeni grob srbskemu carstvu, ali Kosovo pomeni tudi novo vstajenje. Po sto in sto letnem suženjstvu je Srbe dvignilo, je Srbe združilo, dalo jim je vero in moč in prineslo jim je odrešenje.

Krvavo žari makovo cvetje na Kosovem polju, kot da poganja iz krvi padlih junakov se mi zdi.

Tu leži car Lazar, tu leži vojvoda Miloš in devet Jugovičev, tod je hodila Kosova devojka...

Človek bi pokleknil in bi poljubil to sveto zemljo!

Še en izlet sem napravil iz Skoplja, takrat proti Velesu, Demir Kapiji in Bisternici. Proga teče ves čas ob Vardarju. V početku drči vlak po rodovitni dolini, kot da si nekje v Prekmurju se ti zdi: ravnina, ravnina, ravnina in nasadi topol. Potem pridejo griči, ki se polagoma večajo in večajo. Kmalu se ustavi vlak na lepi postaji v Velesu. Pisana množica ljudi se preriva, da pride do boljšega prostora v vlaku. Vročina je vedno hujša. Kar oddahnil sem se, ko se je vlak zganil in je začelo zopet nekoliko pihljati.

Še vedno nas spremlja Vardar. Tu vzbujajo mojo pozornost velika kolesa na vodi. Moj sopotnik mi je kmalu pojasnil, kakšne koristne naprave so to. Rabijo jih za namakanje suhe zemlje. Vardar vrtil kolesa, ta pa zajemajo pri vrtenju vodo in jo izlivajo v visokostojec žleb. Po žlebu teče voda v kanale, s katerimi je vsa ta zemlja nagosto preprežena. Tako si pomagajo tukaj proti suši. Vlak drvi naprej.

Postaje, ki jih puščamo za sabo so vse lepe in nove. Na obeh straneh Vardarja se razprostirajo rodovitne njive. Ali za temi njivami se dvigajo ožgani griči.

Podobna slika se ponavlja naprej in naprej do Bisternice.

Tu sem izstopil, da obiščem slovensko kolonijo. Pred letom se je naselilo namreč tu kakih 60 Slovencev, povečini Primorcev z Vipavskega in iz okolice Trsta. Pod vodstvom učitelja Furlana so ustanovili svojo zadrugo. Pečajo se s poljedelstvom in živinorejo. Zadovoljni so,

Hodža, turški svečenik

Kraj je lep in zemlja ob Vardarju rodovitna. Škoda le, da je poleti tako strašno vroče.

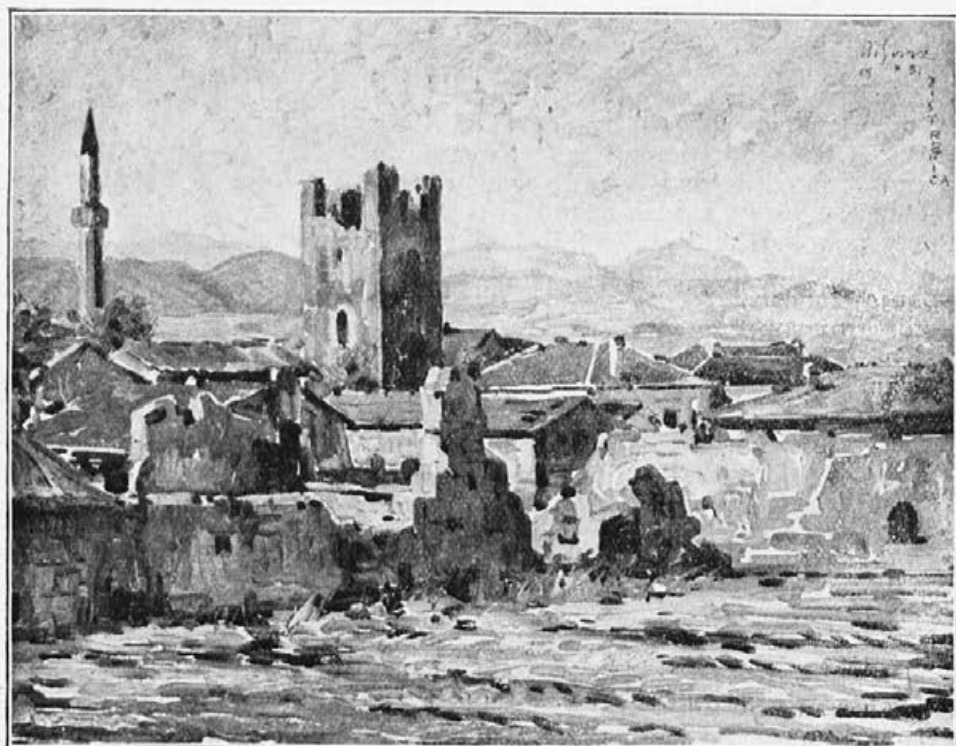
Vas je bila prej popolnoma turška. Polagoma pa Turki odhajajo in selo izpreminja svoje lice. Tudi tri džamije, ki jih je potres močno poškodoval, se počasi rušijo.

*Čoln na
Vardarju*

Mene so rojaki veselo sprejeli. Kot topel pozdrav iz domačije sem jim bil. Vsak mi je pripovedoval svoje doživljaje, vsak mi je razkladal svoje načrte.

Čas je potekal. Sonce se je že nagibalo k zatonu. Reka je šumela vedno glasneje. Od daleč se je oglasila turška pesem.

Bisternica

A. CERKVENIK:

IZ SARAJEVA

I.

Z gora se vali v dolino mrak.

Stojim na mostu. Na levi mestna posvetovalnica. Okrog mesta visoki griči, na robovih obžarjeni od zahajajočega sonca, pod vrhovi mozaik rjavih, skalnatih reber, starih napol podrtih minaretov, s hlodi in deskami podprtih muslimanskih kočic, strmih in skalovitih ulic in stez, nad vsem pa modro nebo, na horizontu prav na rahlo pobarvano s škrlatnordečo zarjo.

Pod menoj šumi Miljacka, tiha reka.

Z desne prihajajo akordi ciganske kapele.

Slišati je zvonjenje električne.

Ob Miljacki se sprehajajo mlade muslimanke, pokrite čez obraze s črnimi koprenami.

Romantično Sarajevo!

Premišljudem o davno minulih časih, ki so rodili velikega upornika Prinčipa ...

Nekdo mi je segel v aktovko ...

Proti mestni posvetovalnici drvi droban deček z ukradenim hleb-
cem kruha.

Pred posvetovalnico ga dohitim ter zgrabim za srajco.

Ves preplašen stoji pred menoj: droban židek, rjav, skuštran, ogljeno črne oči ima, nemirne, sem ter tja begajoče.

— E, prijateljček, kaj pa misliš!

Nič. Molči in z obema rokama krčevito drži hlebec.

Ob Miljacki koraka stražnik.

— Ga vidiš? Tistemu te bom izročil!

Naenkraj pade na kolena in mi naglo poljubi roko, preden sem mogel odtegniti jo.

Mraz me je stresel.

— Samo stražniku ne, samo to ne!

Hitro dvignem dečka in ga povlečem v stransko ulico.

— Zakaj si kradel?

Nič. Molk.

— Hodiš že v šolo?

— Še ne.

— Pojdi, greva domov!
 Šla sva navkreber. Stopila sva v kočo, v kateri je bila ena sama izba. Bilo je temno. Po sobi so ležali razmetani razni predmeti. Čuden, neznošen duh me je davil.
 — Mama, pripeljal sem gospoda.
 Deček se je ves tresel.
 Mama pa ni nič odgovorila.
 — Mama, zakaj nočeš nič slišati?
 V sobi je bilo vse tiho. Neko tesno čuvstvo me je vsega objelo.
 — Prižgi luč! sem mu rekel.
 Nikjer ni mogel najti žveplenk.
 Stopil sem k postelji. V postelji je ležala ženska. V slabem odsevu cestne svetiljke se je videl njen apnenobeli obraz.
 Oči je imela široko odprte. Zdelo se mi je, da me začudeno gleda.
 — Gospa! sem začel...
 Ni se zganila.
 — Že ves dan jo kličem, pa se nič ne oglasi, samo tako žalostno me gleda.
 Primem jo za roko... mrzla, led... spustim, roka pade... pri sluhnem, srce ne bije več... in jo prosim, naj mi da kave... nič se ne zmeni...
 Deček joče in pripoveduje.
 — Kje imaš očeta?
 — Ne vem... šel je... v Ameriko... ni ga več...
 V grlu me je dušilo.
 — Tukaj imaš košček sira, tukaj hlebec kruha! Na, jej!
 Sedel je k oknu in jedel. Velike kaplje so mu padale na kruh.
 Na Sarajevo je legla noč.
 Mujezin kliče svoje verne k molitvi.

II.

Zares slikovito!

Niti Angleži se ne morejo dovolj načuditi pestremu življenju, umazani Čaršiji, zakritim muslimankam, rdečim fesom, belim in zelenim turbanom, pisanim narodnim nošam, muhastim mulam, izgaranim oslom in ozki železnici.

In Nemci! Na vseh oglih s fotografskimi aparati! Vsega pa vendarle ne morejo fotografirati...

Vsega ne!

Videl sem n. pr. dečka, ki je vodil na konopčku lepo, postavno mulo.

Bilo je neznošno vroče.

Dečku je izpod kosmate kučme kar lilo čez zagorel obraz.

Mula je bila obtovorjena s štirimi velikimi vrečami oglja.

— Koliko zahtevaš za oglje? ga je nekdo vprašal.

— Šest kovačev!

— O... o... človek bi se z levo nogo prekrižal... Naj te vrag nese...

Mula zaspano caplja za dečkom.

V Čaršiji, v tisti ulici, kjer so kotlarji, se je šele začelo pravo barantanje.

- Koliko, a, dečko? ga vpraša debelušast musliman.
- Šest kovačev!
- Mar misliš, da kradem?
- Od kod prihajaš? ga vprašam.
- Od daleč?
- Kako daleč?
- Pet ur hoda!

Pokazal je z roko proti hribom, odkoder je prišel.

Zvečer me je zopet zanesla pot v Čaršijo.

Deček je še vedno taval okrog s težko obtovorjeno mulo.

— Kupite, prosim!

— Če hočeš štiri kovače...

Deček ima vse solzne oči. Z jecljajočim glasom odgovarja:

— Ne morem, res ne morem. Za mulo bo moral oče dati najmanj enega kovača. Za seno sem dal pet dinarjev... Pet ur hoda v Sarajevo, pet ur nazaj. In koliko je dela z ogljem... koliko dni je oče moral v gozdu garati... Lepo vas prosim, dajte mi vsaj pet kovačev, vsaj pet...

Kotlar odkima.

Tebi se nemara dozdeva, da stoji pred teboj kakšen bančni ravnatelj... e, bre, kupi si naočnike... Noč se dela..., Če hočeš, evo ti: štiri kovače... če pa nikakor nočeš... e, tedaj: gospod Bog s teboj!

Ogljarček je preplašeno pogledal proti goram.

Vzel je štiri kovače...

O, ni fotografa, ki bi bil mogel fotografirati dečkovo žalost.

Sarajevo pa ni zato nič manj slikovito.

Kotlarji čepijo na skrižanih nogah, molijo in so nekam v daljave zamaknjeni.

D.R. OSKAR REYA:

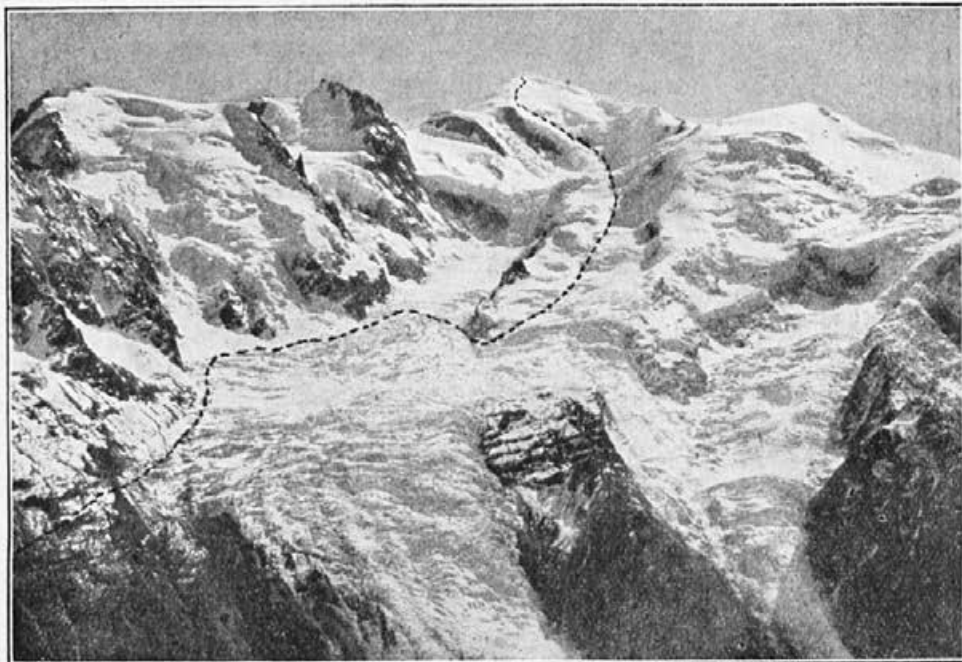
VZPON NA MONT BLANC.

Od vseh šolskih knjig me je najbolj veselil atlant. Atlant je največja knjiga in že zaradi njegove velikosti sem bil ponosen nanj. potem pa tudi, ker je od vseh knjig najdražji. Bilo je pred vojno, ko sem stopil v prvo gimnazijo v Gorici. Neki moj tovariš z vadnice je pri sprejemnem izpitu padel in ko sem ga že kot gimnazijec prvega razreda srečal, me je vprašal, ali je res, da imamo neko knjigo, ki stane 8 kron. Danes je tistih osem kron vredno komaj dva dinarja, takrat pa je bilo to že bogastvo in otroci revnih staršev so se najbolj bali nakupovanja atlanta. Meni ga je posodila moja teta, ki je ravno takrat maturirala na učiteljsku.

Atlant je bil moje največje veselje in če sem le mogel, sem listal po njem. Včasi sem buljil v kako stran, kakor da bi čital najlepšo povest. Posebno rad sem se ustavljal pri preglednih kartah planin in rek. Na karti Alp sem poznal vsak vršič in dolinico. Z nekim strahom se mi je oko ustavljalo na tistih belih pegah sredi Alp, o katerih nam je pripovedoval profesor Prijatelj, da so to vrhovi od

4000 m in da so pokriti z večnim ledom, kamor stopi le redkokdaj človeška noga.

Ko sem dorastel in postal planinec, sem sklenil, da moram na vsak način kdaj stopiti na tiste »strašne« bele pege. Od vseh belih skupin me je seveda najbolj mikala najvišja skupina okoli Mont Blanca v zapadnih Alpah. Mont Blanc ali Bela gora leži na meji med Francijo in Italijo ter velja kot najvišja gora v Evropi. Visoka je 4810 m. Čital sem, da vlada na tistih pegah večna zima. Saj prav radi tega one nastanejo. Če torej hočem, da se povzpnem na te večno zasnežene vrhove, bom nekaj sličnega doživel, če se napotim pozimi v naše planine. Prišel sem smučati in si začel osvojevati že od poletja znane vrhove.

Tako sem se pozimi povzpel večkrat na Stol, na Skuto, na Triglavska snežišča ter na Bohinjske vrhove Rodica, Šija, Kobla itd. Napotil sem se tudi v Švico ter se povzpел letos v januarju na 3125 m visoki Piz Segnes in na 3020 m visok ledenik Vorab.

V avgustu pa sem trdno sklenil, da mora »pasti« tudi Mont Blanc. Pred odhodom sem preštudiral iz vodičev vse njegove možne poti in prečital sem različne popise ljudi, ki so že bili na vrhu.

Zanimivo je vedeti, kako in kdo je prvi dosegel vrh Mont Blanca. Do leta 1786 ni bil še nihče na vrhu. Takrat je živel v Genevi v Švici fizik profesor de Saussure, odkoder je imel priliko zreti vsak dan proti Mont Blancu. Ta učeni mož je prvi sprožil misel, da si mora človeštvo osvojiti na vsak način najvišjo goro v Evropi. Ker sam ni bil dobro utrjen alpinist, je razpisal visoko nagrado onemu, ki bi se mu posrečilo zlesti na vrh. Visoka vsota je zamikala predvsem domačine v neposredni bližini gore. Mnogo gorskih pastirjev je poskusilo srečo, toda vseh se je nedostopna gora neusmiljeno otresla. V vasici

»Les Pelerins« tik pod Mont Blancom je živel pastir Jakob Balmat. Tudi ta je neštetokrat poskusil. Končno pa mu je njegova neupogljiva volja vendar pripomogla, da je stopil tjakaj, kjer še ni bilo človeške noge. 7. avgusta 1796. je odšel z zdravnikom dr. Paccardom. Bila sta že pod vrhom, ko Paccard na enkrat obnemore. Balmat se napoti sam naprej in po hudih naporih in prezebanjih preko strašnih prepadov in po ostrih grebenih se mu vendar posreči, da stopi na vrh. Edina oseba, ki je vedela za njihov pohod, je bila neka prodajalka v Chamonixu, kjer sta si nakupila hrane. Chamonix je francosko mesto tik pod Mont Blancom, odkoder se navadno napotijo turisti proti vrhu. Ves čas jih je prodajalka opazovala z daljnogledom in ko je Balmat stopil na vrh, je zbobnala vso vas na trg, odkoder so potem mahali zmagovalcu na vrhu. Kasneje je vodil Balmat tudi de Saussureja na vrh. Mestna občina Chamonixa je postavila iz hvaležnosti obema sredi trga spomenik in Balmat je celo dobil priimek »du Mont Blanc«. Seveda je dobil tudi nagrado, ki mu je pripomogla, da je postal iz nekdanjega bednega pastirja ugleden posestnik. Od tedaj je pričelo posecati Mont Blanc vedno več planincev in danes se jih vzpne nanj na leto povprečno 100.

Glavno izhodišče na Mont Blanc je mesto Chamonix. Najprej te prepelje odtod žična železnica do višine 2600 m, nato pa stopiš takoj na led in potem zavisi vse nadaljnje od tvoje utrjenosti in sposobnosti. Pametni in previdni turisti si vzamejo v Chamonixu vodnika, ki pozna vso pot do najmanjše podrobnosti, vse nevarne prehode in mesta, ki so izpostavljena lavinam. Mnogi so tako predrzni, da se podajo sami na pot. Zato se marsikdo ne vrne več. Letos se je smrtno ali težko ponesrečilo na Mont Blancskih pobočjih okrog 30 mladih, nepremišljenih planincev. Sicer moraš vodnika plačati, vendar pa tvegaj raje nekaj denarja in bodi skromen v slavohlepnosti, kakor pa da izpostavljaš lastno življenje. Tudi jaz sem si izbral vodnika in danes, ko poznam pot, si upam sam na vrh in še koga bi vzel s seboj.

Odšli smo iz Chamonixa ob dveh popoldne in po 20 minutni vožnji z žično železnico smo stopili na ledenik. Bili smo trije, vodnik, jaz in nosač. Navezali smo se v razdalji 10 m na vrv in s cepinom v roki oprezno stopali med ledeniškimi razpokami in preko njih proti zadnji oskrbovani koči. Kjer so večje razpoke, vodi preko njih lestev, preko katere se moraš zelo previdno prekobacniti. Po triurnem opreznem vzpenjanju, dospemo do kočice, ki ji pravijo »Grands Mulets«, v višini 3051 m. Tu se odpočijemo in določimo odhod na drugo uro po polnoči. Ko smo se zbudili, je bila najlepša mirna noč in luna je sijala. Bilo je hladno in morali smo obleči volnene čepice in rokavice. Zopet navezani stopamo počasi dalje. Od tu naprej ledeniki ponehajo, ker so pokriti s snegom, kajti tu sneži pozimi in poleti. Zato pa je tem večja nevarnost radi lavin. Pot vodi preko dveh snežišč. Ko je sonce pozlatilo vrhove, smo se že nahajali na koncu zadnjega snežišča. Med potoma nas je presenetila lava. Ker pa jo je vodnik slutil, izognili smo se tistemu nevarnemu mestu v velikem loku in našo gaz je dosegel le oblak snežnega prahu, ki ni prav nič nevaren, vendar pa je novinca hudo prestraši. Od zadnjega snežišča smo imeli do sedla še uro hoda, kamor smo prišli ob sedmih zjutraj. Tu nas je pozdravila ostra burja. Umaknili smo se v neoskrbovano kočico »cabanne Vallot«, kjer smo se najprvo nekoliko okrepčali in potem dobro pripravili za nadaljnji

najnapornejši vzpon po grebenu. Oblekli smo se zelo toplo in si pri-
vezali dereze. Ker je burja zabilasala vse prejšnje stopinje, smo si
moraliz izsekavati nove, kar je bilo zelo zamudno in naporno. Na nekiz
mestih greben ni širši od stopinje človeške noge. Levo ti zija nasproti
strmo francosko pobočje, desno pa italijansko. S skrajno previdnostjo
vodnika in z našo trdno voljo se nam je posrečilo, da smo ob enajstih
stopili na toliko željeni vrh. Podali smo si roke in si voščili drug dru-
gemu dobrodošlico. Burja je nekoliko ponehala in razgled je bil nebe-
ški. Navzdol je šlo hitreje. Ob štirih popoldne smo že bili zopet na
žični postaji.

Bal sem se, da me bo mučila gorska bolezen. V višini 3500 m
prične namreč primanjkovati kisik, ki je za dihanje neobhodno potre-
ben. Zato je dihanje otežkočeno, srce hitro bije in cirkulacija krvi je
pospešena. Vse to da močan glavobol in povzroča tudi bruhanje.
Kogar ta bolezen napade mora nazaj in ves njegov trud je zaman.
Planinec pa, ki stalno poseča planine, se aklimatizira. Jaz sem čutil
samo neznatn glavobol in sem vso turo razmeroma lahko premagal.
Seveda je pripomoglo k temu moje pridno predhodno treniranje.

MILAN SKRBIŃŠEK:

MIKLAVŹEVI DAROVI

Igra v dveh slikah.

DRUGA SLIKA.

*V isti sobi takoj naslednjega dne popoldan. Zunaj je oblačno. —
Krožnika s sladkarijami stojita zdaj na pol prazna na knjižnici. Sadja
in rož ni več. Miza je brez prta.*

Zorina punčka leži malomarno na naslonjaču pri peči.

PRVI PRIZOR.

Vladko.

VLADKO (sedi za mizo in postavlja z resnim obrazom živalce
drugo za drugo v dolgo vrsto. Ko so postavljene, jih nekaj časa gleda.
Ni zadovoljen. Jih postavlja po dve in dve. Še ni vseh postavil, ko
preneha. Nasloni se nazaj in jih gleda mračno izpod čela. Končno
vse podere in zavzdihne) Ah! (Zre po strani na vse podrte živalce,
pogleda proti vratom na hodnik, kjer je odnesel včeraj Janko njegov
stroj ter nenadno omahne na mizo, s čelom na laktih. Zastoka).

DRUGI PRIZOR.

Vladko in Mileva.

MILEVA (*pride počasi in žalostno iz obednice. Zagleda Vladka. Tiho*): Vladko — se ne igraš?

VLADKO (*se naglo dvigne. Sram ga je. Zato se nasloni, opirajoč si glavo z levico, tako na mizo, da je od Mileve na pol obrnjen. Z desnico postavlja malomarno živalce. Prisiljeno*): Saj — se — igram...

MILEVA (*se obrne na pol proti kotu, kjer je Zorina punčka. Ne stopi k njej, temveč jo samo od daleč in po strani gleda. Zavzdihne*): Še dva dni...!

VLADKO (*pogleda izza svoje roke skrivaj na Milevo*).

MILEVA (*to opazi. Sram jo je. Stopi k punčki, jo vzame v naročje, a jo drži nizko in gleda z viška nanjo. Pride tako počasi do mize, pogleda hrepeneče proti vratom na hodnik. Nato tiho*): Vladko...

VLADKO (*slabe volje, ne da bi jo pogledal*): Kaj — no?...

MILEVA (*sede na stol na desni od mize in položi punčko nanjo*): Uh, kakšen sil!...

VLADKO (*jo jezen pogleda*): Kakšen?!...

MILEVA (*vstane*): Pusti me! (*Stopi k oknu, gleda ven*).

TRETJI PRIZOR.

Vladko, Mileva, Zorica in Janko.

ZORICA in JANKO (*vstopita po nekaj trenutkih. Zorica z Milevino punčko, Janko z Vladkovim strojem*).

JANKO (*plaho in žalostno*): Dober dan... (*Zre hrepeneče na živalce na mizi*).

ZORICA (*še bolj plaho, skoraj v joku*): Dober... dan... (*Zre žalostno na punčko, ki leži na mizi*).

VLADKO (*ki stoji s hrbtom proti sobi pri oknu, pogleda samo čez levo ramo na stroj v Jankovi roki. Zavzdihne in zre spet skozi okno*).

MILEVA (*se poskuša na pozdrav onih dveh nasmehnuti*).

(*T e ž a k o d m o r.*)

ZORICA (*gre počasi k mizi, se nasloni s hrbtom na njen sprednji rob, ima Milevino punčko v levici, z desnico gladi v zadregi rob mize. Končno dahne*): Mileva...

MILEVA (*se obrne na stolu od Zorice proti naslonilu stola; sitno*): Kaj?...

ZORICA (*pogleda punčko v svoji roki in jo nudi zelo počasi Milevi, ki pa tega ne vidi. Naenkraft si pa zakrije z desnico obraz*).

MILEVA (*bruhne tudi v dolgo zadrževani jok, naslanjajoč se pri tem na naslonilo stola*).

ZORICA (*v joku*): Vrni mi mojo punčko!

MILEVA (*se skozi solze nasmehne, pograbi Zoričino punčko in jo sili Zorici; skoraj v smehu*): Na jo! Daj ti meni mojo!

ZORICA (*se skozi jok zasmеji in izroči Milevi njeno punčko, rekoč*): Tu jo imaš! (*Pograbi svojo punčko in v smehu zbeži skozi leva vrata*).

MILEVA (*vesela pohiti za njo in kriči*): Zorica počakaj! Se bova skupaj igrali!

(*Zunaj njun prisrčen smeh*).

ČETRTI PRIZOR.

Janko in Vladko.

VLADKO (*vidi, kaj se je zgodilo in je zato še bolj žalosten, kajti on še nima svojega stroja. Gre od levega okna k desnemu, kjer obstoji s hrbtom proti Janku*).

JANKO (*postavi počasi, tiho in skrivaj Vladkov stroj na mizo, kjer ga prav tako varno porine na desni konec mize. Nato začne z boječim pogledom proti Vladku spravlјati živalce v škatlo*).

VLADKO (*se obrne k mizi in vidi, kaj počenja Janko*).

JANKO (*je prestrašen odstopil, živalca, ki jo je imel v roki, mu kar pade na mizo; nato plaho*): Vladko, ali se smem — malo igrati — z živalcami? — Ti — ti pa se lahko — s strojem...!

VLADKO (*ki mu je že lažje*): Kar daj se. — Saj se lahko... Zmirom se lahko igraš z njimi...!

JANKO (*se začudi*): Zmirom?

VLADKO (*jezno*): Da, zmirom — kadar boš hotel. Ta čas se bom pa jaz — s strojem. (*Pride čisto k mizi. Zamišljen poboža stroj*): Moj stroj! — (*Se prestraši in odmakne roko*).

JANKO: Kar imej ga!

VLADKO (*obraz se mu jasni; plaho*): In — živalce? —

JANKO (*si ne upa prav*): Živalce — (*gleda proseče Vladka*).

VLADKO (*prijazno*): Bi jih rad nazaj?

JANKO (*proseče*): Da — daj mi jih!... Ne maram tvojega stroja. Miklavž mi je prinesel živalce. Stroj je prinesel tebi! Tvoj je!

VLADKO (*pograbi stroj, zavrисne*): Moj, od Miklavža! — Veš, tako dolčas mi je že bilo po njem. (*Veselo navija stroj*).

JANKO (*olajšan*): Meni pa po živalcah... (*Jih postavlja*).

VLADKO (*spusti stroj po tleh — kriči*): Glej, kako teče!

JANKO (*ki je postavil nazadnje kravico in telička tako, da se gledata, z veselim smehom*): Ali vidiš, kako se meni kravica s teličkom? — Beee... beee...!

VLADKO (*s še veselejšim krikom*): Ali slišiš, kako stroj žvižga? — Uuuuuu...!

(*Zastor naglo pada*.)

IN VPRASANJA ODGOVORI.

1. *Zakaj nastanejo na koncu prstov luknjice, če se dolgo umivamo?* (Joško Hočevnar iz Zidanega mosta.)

Odgovor: Ako močimo prste dolgo časa v vodi, prodre voda (mehanično) v zgornjo plast kože in jo dvigne na mestih, kjer je površna plast rahlejšje zvezana z drugimi plastmi, v nabore. Ako prodre voda pod površno plast kože, nastane mala razpoklina. (Pri pericah se vrhna plast često lušči.)

2. *Zakaj in kako nastane potres?* (Albin Kostanjevec, VII. r. iz Muretincev.)

Odgovor: V glavnem vsaj so vzroki potresov ali vulkanskega ali tektonskega značaja. Prvi spremljajo ojačeno delovanje ognjenikov, drugi pa so posledica pretvorb, ki se odigravajo v zemeljski skorji. Plasti, ki tvorijo zemeljsko skorjo, so na mnogih črtah prelomljene. Ob takih prelomnicah se radi skrčenja zemlje posamezni kosi zemeljske skorje ugreznejo ali dvignejo ali narinijo na sosedne dele. Ta premik, bodisi v navpični ali vodoravni smeri, znaša navadno le nekaj centimetrov, vendar pa zadostuje, da povzroča katastrofalne učinke na zemeljskem površju. Vulkanski potresi so bolj redki in lokalni. Večina potresov izvira od tektonskih pretvorb v zemeljski skorji. Ker so prelomnice v zemeljskih plasteh večinoma posejane z ognjeniki, se ojači tudi pri tektonskih potresih delovanje ognjenikov.

3. *Kako merimo daljavo do zvezd, Lune in Solnca?* (Ciril Vovk, IV. r. iz Češnjic.)

Odgovor: Jasno je, da ne moremo neposredno izmeriti razdalje nebesnih teles. Posluževati se moramo posrednega postopanja. Pri Luni je to razmeroma lahko. Iz dveh kolikor mogoče veliko drug od drugega oddaljenih krajev na Zemlji nastavimo istočasno daljnogled na Lunino središče. Ker nam je znana velikost in oblika Zemlje, lahko iz kota, ki ga tvorita zorni smeri obeh daljnogledov, določimo lunino razdaljo. Slično je postopanje pri planetih. Že pri Soncu, ki je veliko bolj oddaljeno od Zemlje kakor Luna, odpove to postopanje, kajti kot bi bil premajhen, da bi ga lahko izmerili. Boljši je uspeh, ako izmerimo kot, ki ga tvorita žarka od očesa do sončnega in do luninega središča natančno ob prvem ali zadnjem luninem kraju. Ker poznamo lunino razdaljo, lahko iz tega kota izračunimo sončno razdaljo. Najbolje pa bomo rešili to vprašanje, ako opazujemo z dveh različnih točk na Zemlji prehod kakega planeta, posebno Venere, pred sončno ploskvijo. Pri zvezdah stalnicah pa je naloga silno težka. V zadnjih desetletjih so jo šele lahko rešili, in sicer tako, da so izmerili kot, pod katerim se vidi z zvezde premer zemeljskega tira okoli Sonca. Toda kljub milijardnemu številu zvezd se je to posrečilo le za kakih sto zvezd. Vse druge so veliko predaleč od nas. Pač pa so v zadnjih letih izumili razne druge načine, ki omogočujejo določiti

razdalje tudi ostalih zvezd. Toda prostor nam je preozko odmerjen, da bi jih obrazložili. Za natančnejše proučevanje tega vprašanja poglej »Ljudsko astronomijo«, ki jo je letos izdala Kmetijska Matica v Ljubljani.

Odgovor na zamotano vprašanje v števil. 2.: Oba imata prav. Strojvodja se vozi na stroju; zanj piska stroj vedno enako. Čuvaj pa res sliši, da piska stroj, če se mu bliža — višje, kot takrat, ko se od njega oddaljuje. To pa zaradi tega: Naše uho prejme več zvočnih tresljajev od predmeta, ki se nam bliža, kot od predmeta, ki se od nas oddaljuje. Čim večje pa je število tresljajev, tem višji je zvok.

Zamotano vprašanje:

Kako more riba v vodi dobiti zrak?

NEKAJ KRATKIH VPRAŠANJ IN ODGOVOROV

V katerem mestu imajo posebno pokopališče za pse?

V Parizu in v Berlinu.

Kdo je prinesel krompir v Evropo?

Sir Walter Raleigh, 1522.—1618.

Kdo je izumil telefon?

Filip Reis, 1834.—1874.

Kdo je napravil prvo lokomotivo?

Stephenson 1781.—1841.

Kdo je izumil kinematograf?

Brata Lumiere 1895.

S čim pišejo Kitajci?

S čopičem.

Kateri je najdaljši predor na svetu?

Simptomski predor, dolg je 19.730 m.

Katero je največje mesto na svetu?

Novi York, ki ima 6, z okolico pa 11 milijonov prebivalcev.

Katera je najvišja stavba v Evropi?

Eifelov stolp v Parizu, ki meri 300 m.

Koliko ljudi živi na svetu?

1600 milijonov.

Kdo je odkril Južni tečaj?

Amundsen 15. 12. 1911.

Kdo je iznašel porcelan?

Kitajci leta 700. pred Kristusom.

Ko je pri nas 6. ura zvečer, koliko je ura v Novem Yorku?

Točno poldne.

Katero mesto ima največ mostov?

Benetke, ker so zgrajene na vodi.

Kateri narod je prvi nosil hlače?

Galci, Rimljani so se jim zato posmehovali.

Koliko mesecev je imelo rimsko leto?

10 mesecev.

Kdo je prinesel k nam prvič sladkor?

Arabci v srednjem veku, in sicer iz Vzhodne Indije.

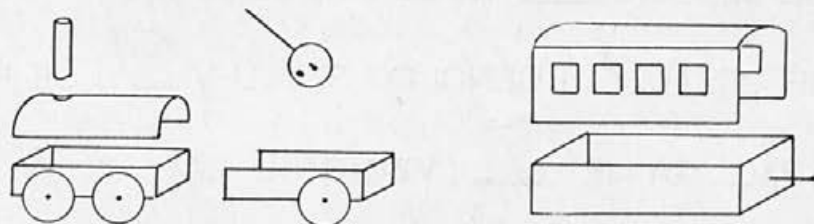
ZA BRIDNE ROKE

I VO TARČNIK:

KAKO SI NAREDIMO VLAK?

Ob dolgih jesenskih in zimskih večerih lahko kar tako »mimogrede« naredimo mlajšemu bratcu ali sestrici razne igračke, s katerimi se bodo prav prijetno zabavali.

Cel vlak lahko naredimo iz škatlic za vžigalice. Vse, kar potrebujemo za delo, je komad kartona, par igelbucik in škarje:

Lokomotivo naredimo iz predalčka škatlic, kakor vidite na sliki 1. Kotel lokomotive naredimo tako, da odrežemo komad lepenke, istega upognemo ter vložimo v škatlico. Kolesa si izrežemo iz lepenke ter jih pritrdimo na škatlico s pomočjo igelbucik. Dimnik pritrdimo v kotel na ta način, da v lepenko urežemo okroglo luknjo ter v isto vtaknemo iz kartona ali papirja zvaljano cevko.

Na sličen način si naredimo vagon. Osebnostne vagončke izdelamo iz škatlic in kartona, v katerega vrežemo okna. (Slika 2.) Iznajdlivejši si lahko naredijo še različne druge vrste vagonov. Vagone zvežemo v vlak z bucikami.

Ko bo vlak gotov (slika 3.), bo popolnoma nadomestoval drage igračke, ki so večinoma izdelki inozemskih tovarn.

Mi mladi Jugoslovani imamo tvornico vagonov kar doma — — —

Cicibrodov

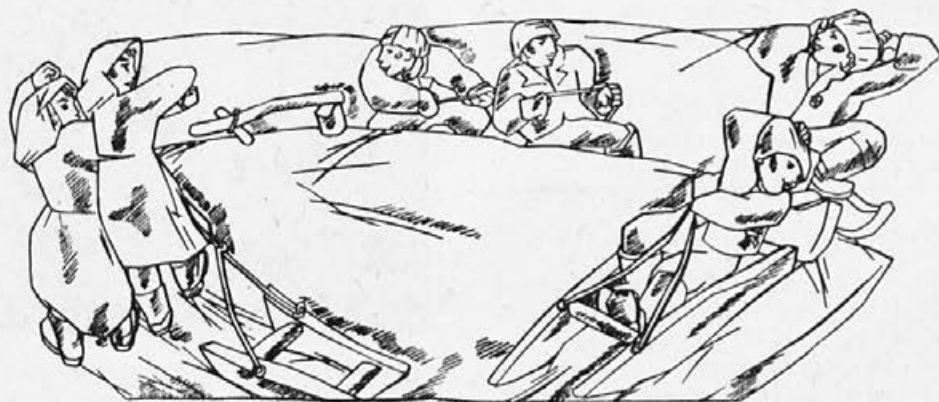
 GREDO V .

KO SO DORASTLE, SO MORALE V .
V ŠOLI JE UČIL . NOSIL JE VELIKA — V
PA JE DRŽAL . UČENCI SO SEDELI V . ČE KDO
NI ZNAL, GA JE VZDIGNIL ZA IN NA-
ŠEŠKAL S . KO SO PRIŠLE V ŠOLO, JE
UČIL PETJE. VSAKA JE MORALA V VZETI
IN PETI: MJAV, MJAV. TUDI JE DAL NOTE.
JE VZDIGNIL IN VSE SO . PA SO VRGLE
 NA TLA. ZAMAŠILE SO SI IN DEJALE:

„NE MARAMO TEGA, NAS BOLE. NE MARAMO
!“ ZATO JIH JE ZAPOREDOMA DVIGNIL ZA
IN JIH NAŠEŠKAL. KO SO PRIŠLE DOMOV V

IN POVEDALE MATERI , KAKO JE BILO V , JE
 REKLA: „UBOGE MOJE ,“ IN TEKLA V . TAM JE
 DEJALA , DA JE IN DA NE BODO NJENE
 VEČ HODILE V . PA JE ODGOVORIL , DA
 JE ONA NEUMNA IN DA NAJ SE POBERE V ,
 DA ŠE NJE NE NAŠEŠKA S . KO JE TO DOMA
 POVEDALA , JE ZMIGNIL Z : „HM, TO PA NE
 BO PRAV, ČE NE BODO NAŠE ZNALE NE ,
 NE , NE , NE !“ ALI MU JE ODGOVORILA:
 „BOGATIM NI TREBA HODITI V . ZA SE
 VSE DOBI!“

(Se nadaljuje).

Francè Kralj: Sankanje

Madrina hiše.

SPIJO LIPE

*Spijo lipe, spijo ob vodi.
Gorijo luči, gorijo pousodi.
Hitijo kolesa, hitijo
Drsijo odsevi, drsijo
do pozne, pozne noči.
Pod streho hiše čez vodo,
mojemu oknu nasproti
nekdo ne spi.
V medli luči hiti,
hrepeni dvoje rok.
Nad delom se sklanja delavka — mati.
Kot jablana v jeseni:
ko je že sad rodila,
še steza veje, kot bi prosila,
da more še dati — dati.*

*Gabršič Avgusta,
II. l učiteljšča v Ljubljani*

POZDRAV KRALJU!

*Pozdravljen kralj naš, Aleksander,
pozdravljen, mili naš vladar,
Ti vzklikamo presrčno vdani,
proslavljajoč Tvoj rojstni dan*

*Slovenci vsi smo Tebi vdani,
Te kralja ljubimo srčno,
ne kralj. Ti brat si naš po krvi,
presrčno Te pozdravljamo.*

*A ljubijo Te tudi oni,
in brata Te nazivajo,
ki daleč preko mej svobodnih,
še v sužnosti tam tavajo*

*Ozmeč Saša,
zasebna realna gimn. v Lipi pri Beltincih,
Prekmurje.*

BOŽICEK.

Lučce svetijo, angelčki pojejo, malčki se vesele, ker vedo, da jih čakajo darilca. Zarečnih oči čakajo, da poskačejo v sobico. Tu je veliko čudo! Toliko izbranih slaščic in igračk! Mamica to takoj razdeli.

Alo! Anica dobi: punčko z vozičkom in lončka dva, žlice, štedilnik, noža dva, vilic pa še več, Jožek konja iz lesa. Tinček šibo, ker nagajal je preveč.

*Usar Milka,
IV. a r. na licejski osn. šoli v Ljubljani.*

FORTUNAT MARJAN.

Bolestno nas je zadela vest, da nas je dobri Marjan za vedno zapustil. Saj ni mogoče, da je ljubi kodroglavček zdaj v družbi nebeških krilatcev, da se nam ne bo več smehljaj, da ne bomo nikoli več slišali glasu iz ustec, ki so onemela za vedno. Pa vendar je res!

Obiskoval je II. razred mestne osnovne šole v Celju ter bil v veselje in čast svojim staršem vedno med najboljšimi. Večkrat je rekel: »Ko bom velik, hočem

biti oficir — jahal bom konja, v roki pa bom imel sabljo!« — Najrajši je čital »Naš rod«, »Mlado Jutro« in »Angelčka«; posebno za časa 10 dnevne bolezni je iskal v čitanju razvedrila in vedno spraševal: »Mamica, ali smem kmalu zopet v šolo?«

Preden je zamahnila bela žena s svojo koso, zadnjo noč v njegovem prekratkem življenju, je prosil: »Mamica, zapoj mi pesmico!« Zlato materino srcé se je odzvalo prošnji miljenčka in sredi noči se je razlegala v bolniški sobi pesem materine ljubezni. Zadnje opoldne je prosil: »Ata, preljubi, daj, pestuj me tako kot si me malega!« Tudi ata mu je izpolnil željo. Pol ure pred smrtjo je želel mamici v naročje in prav tam ga je našla božja poslanica smrt in ga presadila na božji vrtec.

Marjanček! Zdaj si angelček! Ob tvojem preranem grobu stoje tvoji užaloščeni starši in sestra, pa vsi tisti, ki so te poznali in ljubili. Spavaj sladko, srček naš!

N A Š A A N K I C A.

Imam dve mlajši sestrici, Melito in Anico. Ankica je dve leti stara. Ni ga kotička v hiši, kamor ne bi svoj nosek vtaknila. Ker pa še ne more dobro izgovarjati, izgovori vsako besedo narobe.

Dobili smo od tete majhno, belo koško, ki jo imenujemo Katica. Zelo je krotka in potrpežljiva. Zjutraj, ko se Anica prebudi, vpraša: »Te pa je Katica?« Ta pa že čaka pred vrati. Ko ji odpremo, skoči k Anici na postejco, ker ve, da jo tam čaka zajtrk. Počasi zoblje iz njene roke, seveda včasih preveč ostro, kar se pozna na Aničinem obrazku.

Ko se Katica nazoba, jo Anica objema in govori: »Ložica, pucica, Katica moja.« Če je pa Katici tega preveč in skoči na tla, se tudi Ankino laskanje izpremeni in že jo krega: »Ti cala baba, Katica glida.«

Balta Marcela, III. raz. v Semiču.

K R A G U L J P I P A K.

Pri nas imamo kragulja, ki mu je ime Pipak. Ko sem ga dobil, je imel še mah in jedel je samo meso. Kmalu pa je začel opuščati meso in jesti je začel kislo mleko

in hruške. Jedel ni od nobenega drugega kot od mene. Sedaj je zopet začel jesti meso. In dobil je lepo barvo. Koplje se redno vsak dan. Zvečer, če ga ne nesem za časa spat, vpije in kljuje. Zjutraj ga grem iskat v podstrešje, kjer spi. Sam mi prifrči na roko. Ko ga prinesem v vežo, začne plesati in loviti rep, kakor mlad maček. Nekega dne pa ni hotel nič jesti in bil je tako hud, da se je v človeka zaganjal. Kmalu se je izmuznil in jo ubral čez hrib. Pa se je ves našoperjen vrnil domov. Sedaj je pa že pameten. Star bo kmalu štiri mesece in je zelo krotek in gibčen. Skače okrog vrtička in veselo vpije. Če pa je sam, mu je zelo dolgčas. Imam ga zelo rad, ker je priden.

Šveglj Mirko,

Javornik pod sv. Joštom.

Z A J Č K A S E M V I D E L.

Ko sem bil na izletu sem videl, kako se je nekaj rjavega zganilo. Hitro in previdno sem se približal. Ko sem pristopil, je šinilo mimo mene. Bil je zajček. Kmalu se je ustavil. Nato je napel ušesa in prisluškoval. Ko je listje zašumelo pod mojimi nogami, se je zopet spustil v dir. Kakor da si je mislil: »V teku sem vam pa mojster, kaj!« Naenkrat sem ga izgubil izpred oči.

Širca Staši,

III. a r., Ledina, Ljubljana.

D R A G I »N A Š R O D«!

V svojem prvem pismu s Sv. Tomaža za vam naznanjam, da tudi tukaj čitamo »Naš rod«. Mnogo nas je, ki ga zelo radi beremo. Nekateri ga sicer ne čitajo in se izgovarjajo, da jim starši ne dajo denarja. Gotovo bi jim ga dali, če bi jih prosili. V novem letu želim, da bi ga še v večjem številu naročili. Naše pisatelje pa prosim, da bi nas tudi v letu 1931./32. ne zapustili.

Franc Petek,

V. r. Sv. Tomaž pri Ormožu.

»ROŽICA« V REKI.

V naši šoli smo priredili lani ob koncu šolskega leta mično igro »Rožica«. Ta igra je bila prva v reški šoli. Mi otroci pa tudi naši starši smo imeli s tem veliko veselja. Igra je prav dobro uspela in gledalci so bili prav veselo iznenadeni. Nabrala se je precejšnja vsotica za šolsko knjižnico. — Zelo bi nas veselilo, če bi prinesla prih. številka »N. r.« sliko te naše prve prireditve.

Lepo pozdravlja vse pri »N. r.«

reška šolska mladina.

Fanika Glaser,
II. razred na Reki.

BLOŠKA PLANOTA.

Bloška planota je na jugu sosed Rakitniški planoti ob razvodju Dolenjske in Notranjske. Radi visokih gričev se imenuje tudi »Bloško gričevje«. Podnebje je jako zdravo, zrak je čist ter vsebuje mnogo ultravijoletnih žarkov. Tukaj živi zdrav rod. Jetike in drugih hudih bolezni skoro ni. Vse ozemlje je podrejeno občini Bloke, ki se nahaja v središču cele planote, v Novi vasi. Načeljuje ji župan gospod Stanko Lenarčič. Občina je precej velika, šteje 42 vasi. Na koncu Nove vasi je tovarna gospoda Milana Modica, kjer izdeljujejo razne lesene igrače. Bločani so si postavili tudi mlekarno, katera vidno napreduje. V Novi vasi je šestrazredna osnovna šola, dalje je dvostrazredna šola pri Svetem Duhu in pri Sveti Trojici. Ustanovilo se je sokolsko društvo. V sokolski dvorani prirejajo fantje in dekleta tudi igre. Pozimi prihajajo na Bloke smučarji, ker so tukaj jako pripravnimi grički za zimski sport. Saj na Blokah je bila zibelka smučarstva in zato hranijo bloške smučke v ljubljanskem muzeju. Ne daleč od Nove vasi je vasica Fara, ki je dobila svoje ime po farni cerkvi, v prejšnjem času se je imenovala »Blokas«. Bloška planota se deli v dve župniji: v Svetotrojiško in v Bloško. Prebivalstvo je večinoma kmetškega stanu. Pečajo se z živinorejo in s

poljedelstvom. Na Blokah je glavni pridelek seno in krompir. Semenj je v letu štirikrat. Takrat se skoro vsak gospodar ponaša z dobro rejeno živino. Redijo večinoma govedo. V zadnjem času so ustanovili živinorejsko zadrugo, katera bo redila čistokrvne krave z rodovnikom. V zadnjem času so napravili moderno urejen vodovod; napeljan iz javne »Sušice«. Voda je čista in trda. Imamo le dva potoka, ob nalivih pa poplavi voda celo polje. Farovščica je potok, ki teče skozi Faro in tam ponikne, ter pri Markovcu v Loški dolini stopi zopet na dan. Bloščica je potok, ki teče skozi vas Velike Bloke, za vasjo ponikne ter stopi na dan pri Zerovnici. V Nemški vasi je neusahljiv studenec. Nad Velikimi Blokami je tudi neki studenec, iz katerega so napeljali vodovod v vas. Na Blokah je bilo nekoč jezero. Še bolj bi bili Bločani napredni, ako bi imeli boljša prometna sredstva. Žal, da je železnica tako oddaljena, nekoliko olajša to zlo avtobusna zveza Ljubljana-Nova vas na Blokah in nazaj. Na Bloški planoti sta tudi dve podzemeljski jami: Vrtačja jama, kjer so jako lepi kapniki, in Sušica. Na hribu Piškovec so našli tudi premog. Metulje so znane po starem rimskem mestu »Metulum«, od katerega se še sedaj vidijo ostanki. Ljudje pravijo, da so našli stare lonce in neko staro knjigo, vendar se ne ve, kje jo hranijo. Na hribu Pečnik so razvaline starega gradu. Ceste strnice, podobne Lovčenu, ki vodijo iz Bloške planote v sosedni svet, so: Lužarjev breg proti Velikim Laščam, Strmec proti Grahovemu, Buncar proti Sodražici, Peščenek od Gline do Bloške police. Razdalja med Novo vasjo in Loškim potokom je približno dve uri, v Ribnico štiri ure, med Velikimi Laščami tri ure, Svetim Videm dve uri, Grahovem eno uro in pol, Ložem eno uro in pol. Gričevje okoli Svete Trojice ima naravne lepote, da se lahko imenuje Notranjska Švica. Tu v vasi Vrh je bival Martin Krpan.

Oskar Böhm,

4. razred v Novi vasi na Blokah.

KRIŽALJKA »JASELCE«

(D. V., Ljubljana.)

Pomen besed.

Vodoravno: 1. Jezusova mati. 6. Mirno življenje. 7. Potujoči trgovec.

Navpično: 1. Nam je prinesel Jezus na zemljo. 2. Zensko krstno ime. 3. Mesto, kjer stoluje naslednik sv. Petra. 4. Zemlja. 5. Pridevnik, ki označuje žito.

Mladina! **RADIO AMATEPSTVO**
nudi pouk in zabavo. Ako si želiš
nabaviti ali celo sam sestaviti
radio aparat, obrni se po nasvet na

SPECIALNO RADIO TRGOVINO
RADIOVAL NASL. JUGOŠPORT

LJUBLJANA, DALMATINOVA ULICA ŠT. 13
Pri nas dobite tudi vsakovratne sportne predmete

ZA SMUČARJE
PRISTI TIROLSKI **LODEN**
GABARDIN ZA DAME

BEPREMOČLJIVE TRAMINE ZA DEŽNE JOPICE

VOLNE NE FLANELE
ZA TELOVNIKE

PRISTI TURING ZA SRAJCE IN BLUZE

A.&E. SKABERNÉ

ČEVLJE

najboljšega domačega izdelka
in odličnih inozemskih tvrdk
kupite najugodnejše v trgovini

A. ŽIBERT
LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA

Sveže najfinejše norveško

RIBJE OLJE

iz lekarnе dr. G. PICCOLI-ja v Ljubljani
se priporoča bledim in slabotnim osebam

Priporočamo tврdke, ki oglašujejo v »Našem rodu«!

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO

LJUBLJANA, M KLOSIČEVA CESTA ŠT. 7

priporoča sv. jo bogato zalogo manufakturnega
blaga po nizkih cenah in ugodnih plačilnih pogojih

ZA MLADE JUNAKE

Zdravje je
Vaše največje
bogastvo.

49.-

Snežke št. 6-8 (23-26) Din 49.-
št. 9-1 (27-33) Din 69.-

Samo dobra
obutev Vas
obvaruje
prehlajenja
in bolezn.

Skrbite za
svoje zdravje,
nosite naše
čevlje.
Obliščite nas.

99.-

Škornji iz gume

št. 7-8 (24-26) Din 69.-
št. 9-1 (27-33) Din 99.-
št. 2-5 (34-38) Din 149.-

Bata